

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
DISTINGUENDO CARMINE
ALLEGORICO a PROSOPOPOËTICO.

QUAM
CONS. AMPLISS. FACULT. PHILOS. ABOËNS.

PRÆSIDE

Mag. FRANC. M. FRANZEN,

Histor. Litter. Prof. Reg. & Ord. atque Reg. Acad. Bibliothec.

PRO GRADU PHILOSOPHICO

Publico examini modeste offert

JOHANNES HÖCKERT,

Stip. Wahl. Offrobohn.

In Auditorio Majori die 23 Junii 1801,

Horis a. m. solitis.

ABOÆ,

In Officina FRENCKELLIANA,

11.

NEWZAMZ VIRO

ADMODUM REVERENDO atque PRÆCLARISSIMO
DOMINO

MAG. CAROLO
GUSTAVO
W E M A N,

PASTORI ECCLESiarUM IN KIMITO,
DRAGSFJERD, WESTANFJERD & HITIS

VIGILANTISSIMO,

nec non

PRÆPOSITO CONTRACTUS

ADJACENTIS MERITISSIMO,

FAUTORI PROPENSISSIMO

*In pignus animi pii, nunquam intermorituri, has pæ-
gellas sacratas voluit, debuit*

ADMODUM REVERENDI NOMINIS SUI

cultor observantissimus

JOHANNES HÖCKERT.

RÅD- OCH HANDELSMANNEN

I WASA,

HERR HERMAN HÖCKERT,

MIN HULDASTE FADER!

Ringa är detta offer, i jämförelse med en Faders välgärningar; men för en Faders hjerta äger och det ringaste sitt värde. Barnslig tack-
samhet bär detta offer, och hon skall leda alla mina gerningar. Med
denna heliga förefats — och de redliga afligternas högsta vittne och
bedömare skall gifva mig styrka att efterleva den — med denna heliga
förefats skall jag snart återse den hydda; der mina första dagar vårdas
med den ömmaste omsorg. Der skall jag med mera tillförligt säga
en Öm Far hvad jag känner, der skall jag med mera styrka vittna hvad
Han gjort för min skuld; der skall jag med dubbel omsorg betala mina
heligaste förbindelser! Dock nej, de kunna aldrig betalas. Lycklig
jag! om bland Syskon, som täfva att göra den bästa Fars Alderdom glad
och lycklig, äfven min ömmaste vördnad, äfven min varmaste tilgif-
venhet förmår med en enda glad flund ersätta de många mödosamma
år, dem min älskade och vördade Far åt sina Barn upoffrat. Jag fram-
hårdar med barnslig vördnad

MIN HULDASTE FADERS

Ödmjuklydigste Son

JOHANNES HÖCKERT.

ANIMADVERSIONES QUÆDAM

DE

DISTINGUENDO CARMINE ALLEGORICO
A PROSOPOPOËTICO.

§. I.

Ad Poësin Allegoricam vulgo referuntur non modo ea carmina, quæ imaginem rei pro re ipsa sistunt; sed ea etiam, quæ vel res inanimatas & brutas, vel meras ideas, ut personas viventes, agentes, cogitantes & loquentes exhibent. Inter utrumque autem genus magna & manifesta intercedere differentia nobis quidem videtur. Quam tamen præcipui, quos novimus, æsthetices scriptores totam fere neglexerunt: naturam & præcepta diverforum carminum confundentes a). Quod vero non
A recte

a) Sic *Eschenburg* (Theorie und Litt. der schönen Wissenschaft. Die erzähl. Poësie § 28), postquam narrationem allegoricam definivit esse: "die Erzählung einer Handlung,

recte fieri, ostensuri: primum exempla utriusque generis apponemus; deinde autem originem, usum & vim unius & alterius breviter explicare conabimur.

§. II.

die mit einer andern, deren Beschaffenheit oder Moralität der Dichter ins Licht setzen will, im Ganzen so wohl, als in einzelnen Umständen und Eigenschaften, beziehungs-volle *Aenlichkeit* hat:" mox addit §. 29. "Die *Wesen oder Personen*, die in einer solchen allegorischen Handlung Theil nehmen, *sind entweder vollkommene oder unvollkommene allegorische Wesen*. Die erstern sind ganz idealische Geschöpfe der Dichtungskraft, und dahin gehören auch die in Personen verwandelten abstrakten Begriffe; die letztern sind wirklich vorhanden, und werden entweder mit jenen verbunden, und in eine Handlung gebracht, oder allegorisch angewandt, indem die von ihnen erzählte Handlung das Bild einer andern abgiebt, deren Erzählung der eigentliche Zweck des Dichters ist." Cui theoriæ convenienter, idem Auctor in collectione exemplorum poetæos (Beispielsammlung zur Theor. und Litter. der schönen Wissensch.) Vol. I, p. 300 notum *Rousseauii* epigramma, quo mundus scenæ comicæ assimilatur, quod vero comparatio potius est, quam allegoria, inter carmina, in quibus idæ personam agunt, nulla facta distinctione, exhibet. Videtur quidem *Sulzer* (Allgemeine Theor. der schönen Künste; Voc. *Allegorie*) differentiam, de qua loquimur, sensisse: cum, vera allegoria definita, addat: "Itzt müssen wir noch die allegorische Personen, die so oft in den werken der Dichter vorkommen, als eine ganz eigene Gattung, in Betrachtung ziehen." Cujus tamen distinctionis usum, quem

§. II.

Occurrit inter carmina *Horatii* hæc Ode
(L. 14.)

O navis referent in mare te novi
fluctus? o quid agis? fortiter occupa
portum. Nonne vides, ut
nudum remigio latus,
& malus celeri saucius Africo
antennæque gemant? ac sine funibus
vix durare carinæ
possint imperiosius
æquor? Non tibi sunt integra lintea,
non Di, quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Silvæ filia nobilis,
jactes & genus, & nomen inutile.
Nil pictis timidis navita puppibus
fidit. Tu, nisi ventis
debes ludibrium, cave.
Nuper sollicitum quæ mihi tædium,
nunc desiderium, curaque non levis,
Interfusa nitentes
vites æquora Cycladas.

A 2

Quo

expectavimus, non facit. Quin ipse Allegoriæ & Pro-
sopoeiæ notionem confundit: hæc duo allegoriæ exem-
pla, nullo discrimine facto, juxta adhibens:

Quo loco navim pro republica, fluctuum tempestatibus pro bellis civilibus, portum pro pace atque concordia dici, auctor est *Quintilianus* (L. VIII. c. VI). Quod si ei credis, (cur autem non crediderint nonnulli critici, non video): carmen vere allegoricum, ex una continuata allegoria compositum, hic cernis. Compares vero cum illo poemate hanc ejusdem vatis Odam Lib. I, 32.

Ad

Contrahes vento nimum secundo turgida vela.

Hor. Ode II. 10.

Der Tod war in allen Gestalten vorhanden,
hieng in der Luft und wühlte in der Erd und stürmte
vom Meer her:
wo man hin sah, da droht allgegenwärtig sein Antlitz,
Bodm. Noachide VIII Gesang.

Quorum tamen locorum nonnisi illud allegoriam continet, hoc autem Prosopopœiam. Neque auctor critici de Libro *Sulzeri* judicio in Neue Bibliothek der schönen Wissenschaft. und der freyen Künste, Th. I, pag. 40. hujus discriminis rationem habuit, ceterum acutas & subtiles de allegoria observationes faciens. Ipse *Homius* (Elements of Criticism C. XX. Sect. III.) postquam solitam suam adhibuit sagacitatem & sollicitiam in explicanda allegoria, quæ imaginem pro re exhibet, his verbis ad aliud transit figuræ genus, quod personas fingit: (quæ transitio abrupta & coacta facile ostendit, quam diversa sint genera, quæ, appellatione eorum communi, & usu, seductus, conjungit.) "A few words more upon allegory. Nothing gives greater pleasure than this figure, when the representative subject bears a strong analogy in all

Ad Lyram.

Poscimus. Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat, & plures: age, dic Latinum,
barbite, carmen:

Lesbio primum modulate civi:
Qui, ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
littore navim,

Liberum & Musas, Veneremque, & illi
semper hærentem puerum canebat,
Et Lycum, nigris oculis nigroque
crine decorum.

O decus Phœbi, & dapibus supremi
Grata testudo Jovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cunque salve
rite vocanti.

A 3

Quid

its circumstances to that which is represented: but the choice is seldom so lucky; the analogy being generally so faint and obscure, as to puzzle and not please. An allegory is still more difficult in painting than in poetry: the former can show no *resemblance* but what appears to the eye; the latter hath many other resources for showing the *resemblance*. And therefore, with respect to what the Abbé *Du Bos* terms mixt allegorical compositions, these may do in Poetry; because, in writing, the allegory can easily be distinguished from the histo-

Quid igitur communis hæc duo carmina habent? Apostrophæ, qua vita & persona rebus inanimatis, navi & lyræ, attribuuntur. Num igitur utrasque odas allegoricas esse dicis? debes quidem, si vulgarem poëseos allegoricæ definitionem sequeris. Magnam tamen utriusque carminis differentiam facile sentis. Unius enim sensus est translatus, alterius autem proprius. In illo, quid te delectat? Nonne similitudo rei intelligendæ cum re exhibita: quæ similitudo cum eo majori voluptate ab intellectu tuo observatur, quo longius a se invicem differunt navis & respublica. In hoc autem quid te movet? Nonne lyræ in personam, quam poëta præsentem & quasi audientem & obsequentem adloquitur, commutatio: *animi affectum*, quem ille spirat, tibi communicans?

Sed admoneas forte: talia præsertim carmina allegorica appellari, in quibus actio occurrit personarum allegoricarum. Cujusmodi est poëma *Voltairei*:

The-

rical part: *no person, for example, mistakes Virgils fame for a real being.* But such a mixture in a picture is intolerable; because in a picture the objects must appear all of the same kind, wholly real or wholly emblematical. For this reason, the History of Mary de Medicis, in the palace of Luxembourg, painted by Rubens, is, unpleasant by a perpetual jumble of real and

Thelème & Macare.

Thélème est vive, elle est brillante,
 mais elle est bien impatiente:
 son oeil est toujours ébloui,
 & son cœur toujours la tourmente.
 Elle aimait un gros réjouï
 d'une humeur toute différente.
 Sur son visage épanoui
 Est la sérénité touchante;
 il ecarte à la fois l'ennui,
 & la vivacité bruyante.
 Rien n'est plus doux que son sommeil,
 Rien n'est plus beau que son reveil;
 Le long du jour il vous enchante.
 Macare est le nom qu'il portait.
 Sa maîtresse inconsidérée
 Par trop de soins le tourmentait:
 Elle voulait être adorée.
 En reproches elle eclata:
 Macare en riant la quitta,
 & la laissa désespérée.
 Elle courut etourdiment
 chercher de contrée en contrée
 son infidèle & cher amant,
 n'en pouvant vivre séparée &c.

In

*allegorical Personages, which produce a discordance of
 parts and an obscurity upon the whole &c.*

In hoc carmine personæ agunt, ex ideis formæ: nam Theleme (Θελημα) & Macare (Μακαρ) desiderium & felicitatem humanam significant. Nonne igitur est allegoricum? Est quidem; sed cur? Quia pro puella, amatum quærente, est intelligendus animus humanus, felicitatem desiderans. Inter utramque enim rem, exhibitam & intelligendam, similitudo occurrit. Num vero hæc inter diversas res similitudo in omnibus existit carminibus, in quibus personarum est fictio? Minime. V. e. c. Poëma Gyllenborgii: *Menniskjans Nöjen*, quod totum est pro-
fopopoëticum. Nil igitur contra nos probat exemplum

Du Bos autem a *Homio* citatus, & cum eo plurimi, cum de allegoria agunt, nonnisi personarum fictionem intelligunt. Alii vero omnem artem symbolicam & hieroglyphicam cum allegoria confundunt. Sic *Winkelmanus* in libro: *Versuch einer Allegorie besonders für die Kunst*. Cfr. recensionem ejusdem libri in *Neue Bibliothek der schönen Wissensch.* Vol. 3. pag. 240.

Ex recentissimis quoque de hac re scriptoribus, qui nobis notus est, *Heydenreich*, in commentatione: *Ästhetische Grundsätze über die Allegorie der schönen Kunst*, vorzüglich der bildenden und der Dichtkunst, (quæ occurrit in libro suo: *Originalideen*, Vol. II, p. 39) hanc differentiam neglexit. Postquam enim (pag. 43) allegoriam ita definivit, ut apologos, parabolas, omnemque symbolicam artem ad ejus genus referret: deinde, nulla distinctione facta, de attributis personarum allegoricarum differit.

plum illud *Voltairei*, e mixto genere compositum. Sed
adeamus fontes utriusque, ut differentiam eorum
cernamus.

§. III.

Allegoriam & prosopopoëiam diversas esse o-
rationis figuras, inter omnes convenit rhetores. Il-
lius quidem vim ipsa etymologia vocabuli ostendit,
nempe *ἄλλο μὲν ἀγορεύει ἄλλο δὲ νοεῖ*, aliud dicit, aliud
intelligit. Cum Ironia tamen non est confundenda,
quæ etiam aliud dicit, aliud intelligit, non vero a-
liud tantum, sed etiam contrarium. Male autem al-
legoriam esse continuationem ceterorum præter ironi-
am troporum, plerique urgent b). Est nempe non
modo a Metonymia & Synecdoche, sed a Metapho-
ra etiam diversa. Neque est tropus: propriam e-
nim

b) Sic *Vossius* Comment. Rhetor. L. IV. cap. XI. Sic fere
Ernesti quoque (Init. Rhetor. P. II. C. II. §. 555.) Cfr.
Dissertationem de Allegoria *Andr. Gust. Florin*, Præsi-
de Celeber. *Henr. Gabr. Porthan*, Abœ editam. Ob-
serves vero inprimis notam (b ; ubi hæc audiunt verba:
"Debet (allegoria) imaginem exhibere, quæ etiam per se
atque sola possit existere ac spectari, sed jam ad aliam
rem, ei similem, representandam & significandam adhibetur."
Quæ satis ostendunt: auctoris sententiam nostræ conve-
nire, quamvis ille *Ernesti* definitionem servaverit: qui
allegoriam esse tropi ejusdem continuationem, non satis
apte, ut nobis videtur, statuit: additis tamen verbis, quæ
rem illustrant, *per integram sententiam*.

nim vocis significationem in alienam non *immutat*, sed cum propria alienam conjungit; atque, vel proprio sensu sumta, non modo per se sola intelligi potest, sed mentem etiam veritate ipsius imaginis, quam depingit, suaviter occupat. Atque sic non a metaphora tantum, sed a comparatione etiam, allegoria facile distinguitur: omittit nempe signatum sive alterum illud, cum quo imago comparatur. Exempla hoc optime illustrabunt. In his *Horatii* locis:

Sæpius ventis agitur ingens
pinus; & cellæ graviore casu
decidunt turres: feriuntque summos
fulgura mentes.

L. II. Od. X.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
nec sitim pellit, nisi causa morbi
fugerit venis & aquosus albo

corpore languor. L. II. Od. II.

imagines pinguntur, quæ mox physica sua veritate mentem nostram delectant; deinde autem morali doctrina inexpectata, quam in illis latere observamus, admirationem nostram excitant jucundissimam. Quæ igitur hic est vocis propriæ in alienam immutatio? Manet sententia per se integra & vera, si vel moralis ejus sensus tollatur. Neque in significatione verborum, quæ proprie sunt intelligenda (de hydropo v. c.), sed in rei exhibitæ cum re intelligen-

genda (sic hydropis cum avaritia) similitudine, allegoria continetur. In sequenti autem *Metaphora*:

Non usitata, nec tenui serar
penna, biformis per liquidum æthera
Vates: Lib. II. Od. XX.

sensus proprius, alitis per ærem volitantis, & translatus, poëtæ per orbem celebrati, separari nequeunt. Facile etiam est comparisonem hanc:

Vitas hinnuleo me similis, Chloë,
quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum & silvæ metu

ab istis allegoriæ exemplis distinctu; ponitur nempe hic juxta Chloënn hinnuleus, neque sola hinnulei imago mentem initio occupat, mox utriusque similitudine captam. Accuratissime igitur definiri allegoria nobis videtur, si dicitur esse: descriptio, proprie vera, rei per se animum grate occupantis, pro aliena vero exhibitæ, quæ, quamvis non appareat, similitudinem tamen utriusque observanti, facilis est intellectu. Facile scilicet allegoria intelligi debet, ne in ænigma degeneret: quod cum e loco & tempore, in quo adhibetur, tum e similitudinis veritate & claritate pendet c).

B 2

Con-

a) Ex his constat: omnes picturas hieroglyphicas & symbolicas non esse veras allegorias. Plurimæ nempe earum

Consideremus igitur jam prosopopoeiam: antiquis latinis scriptoribus personæ fictionem dictam. Quæ appellatio etiam definitio est. Ceterum accurata est descriptio auctoris librorum ad Herennium (L. 4, c. 53), prosopopoeiam fieri dicentis: *cum res muta aut infirmis sit eloquens & formata, & ei oratio attribuitur, ad dignitatem, aut actio quædam.* Ad quam definitionem male addit: *aut cum aliqua, quæ non adest, persona confingitur, quasi adfit.* Quibus verbis ille, ut plures, apostrophem cum Prosopopoeia confundit: quæ quidem sæpe conjunctæ sunt, sed natura sua tamen differunt. Hæc nempe est apostrophe:

Quam pæne furvæ regna Proserpinæ
& judicantem vidimus Æacum,

Et te sonantem plenius auro,

Alcæe,

per se intelligi nequeunt, neque in omnibus aliqua similitudo inter imaginem & rem intelligendam intercedit, sed arbitraria vel accidentalia sæpe sunt personarum fictarum attributa. Sic clavi trabales & cunei, & fœverus uncus liquidumque plumbum in *Horatii* Oda ad Fortunam (LI, 35) nil per se significant, neque similitudinis causa. Necesitati attribuuntur, sed instrumentorum instar. Sic in sagacitatis per sphingem adumbratione non allegoria, sed mythus latet. Sic serpens, caudam suam mordens, æternitatem hieroglyphice, non allegorice demonstrat. Cfr. Neue Biblioth. der schönen Wissenschaft. Vol. III, pag. 240.

Alcæe, plectro dura navis,
dura fugæ mala, dura belli.

Lib. II, Od. XIII,

In his vero versibus apostrophe & prosopopoeia
sunt conjunctæ:

Sållhet! om du har et öga;
om des blick kan tränga sig
ur det låga, från det höga,
eller hvar du döljer dig:
Se, kring jordens vida bälten,
från den isbelupna Pol,
långt til de förbrända fälten,
öfver dem en stupad Sol
glödande ur böljan håfves,
Hundra folk, af skilda namn,
alla, sträcka dig sin famn,
alla, sträcka den förgåfves! d)

Cum metaphora etiam prosopopoeiam conjungi pos-
se: hoc ejusdem auctoris ostendit exemplum:

Den tigerblida lyckan leker
med dem hon snårt i sina spår;
Hon ler, hon höjer dem, hon smeker
och dricker blod ur deras sår! e)

B 3

Ubü

d) *Leopolds Samlade Skrifter*, T. II, p. 128.

e) l. c. p. 27.

Ubi idea fortunæ in personam mutata tigridi simul assimilatur. (Cautè vero tales commixtæ figuræ adhibendæ sunt) Quis tamen metaphoram cum prosopopœia confundat? Similiter, etsi hæc cum allegoria connecti possit, nemo tamen utramque esse diversam, non videbit. Quis in his v. c. locis differentiam figuræ non sentiat?

— Seglarn, som från fjón sig inåt hamnen drar,
med sakta vaggad fart och sammandragna segel,
behagar ån vår fyn, och håller skadarn qvar. f)

Rättvisan hade flytt från thronerna på jorden,
och Sanningen, som hon, var våldets offer vorden.
Hvem gaf dem lif igen, och styrka och förklar?
Du var det, Religion, dit storverk detta var. g)

In illo duplex sensus mentem occupat, & sensibili navigationis in portum repræsentatione, & intelligibili senectutis lætæ & tranquillæ notione delectatam. In hoc autem non nisi unus est sensus, figurate quidem expressus, nullam tamen comparisonem involvens. In illo imago est depicta, notioni similis; in hoc autem ex ipsa notione figura est formata. Hæc observatio ad inquirendum in ipsam originem allegoriæ & prosopopœiæ nos ducit.

§. IV.

f) l. c. p. 91.

g) l. c. p. 93.

§. IV.

De causis externis utriusque figuræ, quales sunt linguæ paupertas h), docendi, persuadendi, delectandi studium, prudentia politica &c, i), quarum aliæ sunt profopopœiæ, aliæ allegoriæ propriæ, plurimæ autem utrique communes, nil moneamus. Internam autem sive psychologicam quærentes, haud eandem utriusque invenire nobis videmur.

Duas nempe in mente humana propensiones, a se invicem diversas, observare licet. Una est similitudines rerum inter se quærendi: altera illis omnibus humanam attribuendi naturam. Utraque & in infantibus & in barbaris jam vim suam exserit. Illi v. c. omnes viros patrem appellant, similitudinem scilicet eorum cum patre suo sentientes; lapidem autem, in quem incidunt, increpant & puniunt. Hi autem heroem leoni assimilant, ac tonitruum & ventis vitam & mentem attribuunt. Utriusque propensionis vi linguas omnium gentium esse formatas, facile tibi persuadebis; si verborum significationes translatas, gene-

h) Les impressions du dehors ont précédé la réflexion sur nous mêmes: ainsi les noms des objets sensibles sont les termes de premier besoin. Or le besoin est le père des langues; le langage, qui peint à l'imagination, a donc été le premier inventé. *Marmontel Poët, Franc, Tom, II. pag. 164.*

i) *V. Sulzer I, c.*

genera nominum, atque totam orationis structuram examinaveris. Novas etiam quotidie, vel in communi sermone, fingimus locutiones, cum allegoricas tum prosopopoëticas. Utramque igitur propensionem in ipsa humana natura insitam esse, patet.

Inter se autem eas differre, non minus constat. E naturali hominis curiositate studium illud similitudines inveniendi *Homius* derivat. k) Adminiculum certe hoc illius est: atque ratio, cur similitudo detecta vehementer placeat, in isto nova sciendi desiderio ponenda esse videtur, sed ipsa animi vis, qua similitudines rerum quæeruntur & inveniuntur, e facultate singulari ideas associandi pendet: qua sublata, systema cogitationis humanæ totum tollitur. In intellectu igitur latet causa propensionis similia connectendi. Alterum autem res in personas mutandi studium, e morali hominis indole, e sympathia ejus naturali oriundum esse putamus. Sociale nempe animal homo creatus est; totamque rerum naturam secum

k) The connection, that man hath with the beings around him, requires some acquaintance with their nature, their powers, and their qualities, for regulating his conduct. For acquiring a branch of knowledge so essential to our wellbeing, motives alone of reason and interest are not sufficient: nature hath providently superadded curiosity, a vigorous propensity which never is at rest. This propensity attaches us to every new object; and incites us to compare objects, in order to discover their differences and resemblances.

secum gaudere vel dolere, ipse gaudio vel dolore affectus, sibi persuadet; optat saltem, ut secum omnia consentiant. Sic Thilda in Tragœdia Oden 1) queritur:

Hvad tystnad! knapt et løf för vädrens anda spelars
Naturen syns ej än i dessa öknar våckt.
Allt hvilar — Ingen ting mit hjertas plåga delar.

Sic *Philoktetes* apud *Sophoclem* v. 959.

ω λιμενες, ω προβλητες, ω ξυνεσιαι
θηρων ορειων, ω καταρρωγες πετραι,
υμιν ταδ, ε γαρ αλλον οιδ' οτω λεγω,
ανακλαιομαι παρ' εσι τοις ειωτοσιν,
οι εργ' ο παις μ' εδρασει ουξ Αχιλλεως.

Excellentissime autem hæc animi humani proprietas in carmine immortalis *Kellgren*: Nya Skapelsen eller Inbildningens Verld, describitur. Hi versus e. c. quam egregie totam hanc doctrinam illustrant!

På fältet logo fridens löjen,
skräck omsmög i den skumma dal,
och lunden hvískade om nöjen,
och skogen suckade om qval.

Och vrede var i hafvets vågor,
och ömhet uti källans fus,
och majestät i solens lågor,
och blygsamhet i månans ljus.

C

Håmd

1) *Leopold* l. c. T. I. p. 68.

Händ gick at blixstens pilar hvåssa,
mod skakade orkanens arm,
och cedern lyftade en hjässa,
och blomman öppnade en barm.

E fontibus igitur adeo diversis profectarum, allegoriæ & prosopopoeiæ diversum quis non distinguit caracterem? Utraque quidem & delectat & persuadet: contrariis autem viis. Illa nempe phantasiæ ope intellectum docet, docendo autem animum movet. Veritatis enim vivide perspectæ summa est vis ad animum movendum. Hæc vero res mere physicas vel intellectuales in morales commutans personas, animum sympathetice afficit: affectus autem ope docet. Animi enim moti facilis est attentio, & grata est doctrina, quæ per pectus ad caput viam sibi parat.

Hanc esse utriusque figuræ differentiam, etiam usus earum antiquissimus demonstrat: de quo jam paululum differemus.

§. V.

Mature ad docendum allegoriam esse adhibitam, exempla antiqua demonstrant. Famosæ sunt allegoriæ Jothami ad Sichemitas (Jud. 9: 7), Nathanis ad Davidem (2 Sam. 12), Esaïæ ad Israelitas de vinea (Es. 5: 1-10), Stesichori ad Himereuses, Æsopi variæ Fabulæ, Emundi Legiferi ad Reg. Olauum Skötkonung (Sturleson Hist. Norrveg. Tom. I, pag. 517, Edit.

Edit. Peringsk.) Quem allegoriæ usum etiam proverbia allegorica ostendunt, quibus vel in nostro sermone hodie utimur: qualia sunt *Aplet faller icke långt ifrån trådet, den ena Korpen flicker icke ut ögat på den andra, kaka söder maka &c.*

Rhetoricus initio erat usus allegoriæ: qua deinde etiam poëtæ usi sunt; sed illi quoque, ut docerent, maxime; nec didactici tantum, sed etiam lyri-
 ci: quorum scilicet enthusiasmus imaginem tantum pro re exhibendi tempus sibi sumit. Vide e. c. *Horatii* supra allata loca: in quibus eum docere inprimis, quis non videt? Ea nempe est allegoriæ vis: ut hominem, cujus duplex natura, sentiens & cogitans, numquam separari potest, non modo dupliciter delectet, & phantasiam scilicet & intellectum occupando; sed demonstrationis etiam vim fere exercendo, persuadeat. Quod enim in exemplo vel imagine verum esse perspicimus, id in genere etiam, vel de simili re, valere, nexus ille intimus rationis & sensuum nos credere facit.

Cum vero dicimus, allegoriam ad intellectum præcipue loqui: hoc ita non est intelligendum, ac si statuamus, illam orationi affectuum non convenire. Quod si verum esset, allegoria poësi lyricæ non esset idonea: cujus tamen summi auctores illam frequentissime & felicissime adhibuerunt. Loquimur nempe cum affectu non modo, ut commiserationem vel indignationem, amorem vel odium, spem vel me-

tum excitemus; sed etiam ut demonstremus, ut veritatem asserti nostri confirmemus. Nec tantum, ut alios, sed etiam ut nosmet ipsi persuadeamus, imaginem rei pro re ipsa consideramus.

Neque negamus, allegoriam interdum ad ipsum animi affectum exprimendum & nutriendum intervenire. Cum desiderio e. c. rei cujusdam movemur, non rem ipsam solam, sed alias ei similes contemplari amamus. Cujus generis insigne est exemplum, hæc Petrarchæ de morte Lauræ elegia allegorica;

In un boschetto novo i rami santi
fiorian d'un lauro giovinetto e schietto,
ch'un degli arbor pareva di Paradiso.
E di sua ombra uscian sì dolci canti
di vari augelli, e tanto altro diletto,
che dal mondo m'avean tutto diviso:
e mirandol io fiso,
cangios' il ciel intorno: e tinto in vista
folgorando 'l percossè; e da radice
quella pianta felice
subito svelse: onde mia vita è trista,
che simil ombra mai non si racquista.

Chiara Fontana in quel medesimo bosco
surgea d'un sasso: ed acque fresche e dolci
spangea, soavemente mormorando:
al bel seggio riposto, ombroso e fosco
ne pastori appressavan ne bifolci,

ma

ma Ninfe e Muse, a quel tenor cantando:
 Ivi m'asfisi: e quando
 piu dolcezza predeo di tal concerto
 e di tal vista; aprir vidi uno speco,
 e portarsene seco
 la fonte e'l loco: onde ancor doglia sento,
 e sol della memoria mi sgomento.

Alfin vid io per entro i fiori e l'erba
 pensosa ir si leggiadra e bella Donna,
 che mai nel penso, ch'i non ardo e treme:
 umile in se, ma'necontr' amor superba;
 Ed avea in dosso si candida gonna,
 si testa, ch' oro e neve pareva insieme;
 ma le parte supreme
 erano avvolte d'una nebbia oscura.
 Punta poi nel tallo d'un picciol angve,
 come fior colto langve,
 lieta si diparti, non che sicura.
 Ah! null' altro, che pianto, al mondo dura.

Cfr. Pl. 80.

Protopopoeiæ autem ad motum animi expri-
 mendum etiam in communi sermone frequens est
 usus. Epitheta & actiones morales rebus inanima-
 tis attribuimus. Sic de minanti tonitru, de favente
 vento loquimur. Sed distinguendum est inter me-
 ras phrasas, qualis est etiam hæc:

Når af et *mordiskt* järn det spåda barnet slagas,
 & inter perfectas personarum fictiones. Quæ autem

C 3

dupli-

duplicis sunt generis *pathetici & descriptivi*. m)

Illud genus veram efficit, etsi momentaneam, persuasionem de morali natura rei in personam mutatae. Ejusmodi sunt;

Den jord, hvars näringskast den minsta mask får njuta,
för dig allena syns sit milda sköte fluta:
som et förkastadt barn, hon nekar dig sit bröst.

Hvart solgrand våpnar sig at öls med faror hota;
sig eld och våg och luft med stoftet sammanrota
at på vårt slägte rå.

Dit svaga sammanhang för dödar måste båsva;
som följa dina fjät, och kring dit hufvud sväfsa;
I Elementens krig, du likfom målet år.
Hvi vilja de sit gift i dina öden blanda?
Du agar nog dig själf, din värsta plågoanda
du i dit hjerta bår.

Gyllenberg.

So saying, her rash hand in evil hour
forth reaching to the fruit, she pluck'd, she eat:
Earth felt the wound, and Nature from her seat
fighing through all her works, gave signs of woo,
that all was lost —

Milt. Parad. Lost IX: v. 189.

Quo-

m) V. Home 1, c, cap. 20, Sect. I.

Quorum omnium locorum vim quam maxime patheticam, quis non sentiat? — Alterum autem genus imagines nobis exhibet, quas quidem veras esse personas, non credimus: quibus tamen & vita, & mente, & actione nobis similibus, sympathetice delectamur. Ejusmodi sunt:

Ren våren i sit skôt en liflig värma bar.

Naturen väcktes öpp, hon i sin ungdom var.

Man såg kring alla fält, at vintrens vålde lyktat,
 at glädjen rest sin thron, och jordens forger flyktat.

Creutz.

But yonder comes the powerful king of day,
 rejoicing in the East. The lessening cloud,
 the kindling azure, and the mountainbrain
 tipt with æthereal gold, his near approach
 betoken glad

Thomson.

Utrumque quidem genus ex eodem fonte derivari posse, credimus: ex sympathetica scilicet hominis natura, humana forma & mente omnes induere res studentis. Hæc tamen differentia in origine utriusque observanda esse nobis videtur. Pathetici generis prosopopœia a rudibus quoque hominibus adhibetur: qui scilicet admirandam rerum naturam adstupentes, omnia phænomena a personis moralibus effici & dirigi sibi persuadent; unde tota orta est mythologia. Descriptivi autem generis personæ, illæ imprimis, quæ ex ideis abstractis formantur, culturam

turam quandam ingenii humani philosophicam supponunt. Nec, nisi hac procedente, hujusmodi proso-
popoeiam existisse, Historia docet. Philosophicæ sunt
originis, cum celebratæ illæ fictiones, Prodicti de de-
lectu Hercules & Cebetis tabula, & hodiernæ hujus
generis fabulæ. Occurrit tamen jam apud *Homerum*
fictio de Ate, quæ ad mythos referri vix possit: ar-
tem scilicet, ideam universalem figurantem, ostendit.
Sed ipsa res, quæ ibi proponitur, talis est, ut etiam
isto tempore notio ejus generalis formari potuerit.
Ceterum in ore magistri Achillis posita, eandem illa
proso-
popoeia habet vim, ac Sapientiæ in prover-
biis Salomonis (cap. 3) in personam mutatæ oratio.

Ex his autem patet, magnam esse differentiam in-
ter personas mythicas, quarum veram existentiam
antiqui crediderunt, & inter fictas illas, quibus re-
centiores utuntur poëtæ. Hæ poësi descriptivæ (cu-
jus rei in descriptione *anni temporum* Thomsoniana
præclara videas exempla) & didacticæ egregie
conveniunt; atque Epicæ etiam, si describendi tan-
tum consilio adhibentur, ut in hoc *Virgilii* lo-
co: n)

Clau-

n) Famæ autem imago (L. 4, 173) medium quasi inter per-
sonam descriptivam & mythicam tenet: mythica enim o-
riginis ejus descriptio veræ existentiae speciem fictæ ad-
dit personæ,

Claudentur belli portæ. Furor impius intus
 sæva sedens super arma, & centum vinctus ahenis
 post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Æneid. Libr. I. v. 294.

Sed actionis participes vix esse debent. Nam me-
 ras esse ideas, quamvis persona indutas, oblivisci ne-
 quimus: quas igitur, consilia capientes & exsequen-
 tes, increduli odimus. Potius Genii & Dæmones,
 inter mortales agentes, nobis placent: de illorum e-
 nim existentia est popularis persuasio: quæ vel in
 homines minime superstitiosos vim exserit quasi sub-
 reptivam. In dramatibus vero personæ ex ideis for-
 matak adhuc minus, quam in epicis carminibus, si-
 dem obtinent. *Æschylus* quidem vim & robur co-
 thurno induit, sed poësi dramatica nondum perfecta.
 Qui autem deinde medio ævo invaluit mos turpis
 & ridiculus, omnes fere notiones methaphysicas &
 morales, quas philosophi termino tecnico signave-
 rant, in scenam cum Deo, angelis, diabolo & ho-
 minibus inducendi: jam non nisi in prologis & epi-
 logis, in quibus aliquo modo approbari possit, ve-
 stigia sua monstrat. Sed mittamus hæc: e quibus,
 quod ad nostrum pertinet consilium, elucet: omnem
 hanc poësin prosopopoëticam, quæ per se confide-
 rata mox fictionem prodit & translata utitur ora-
 tione, ab allegorica, quæ & proprio sensu est vera,
 differre.

D

§. VI.

§. VI.

Consideratis igitur origine, vi atque usu allegorice & prosopopoëiæ, facile erit carminum ex utroque ortorum diversam definitu naturam. Allegoricum nempe poëma, quid est, nisi allegoria continuata & perfecta? Quæ tamen e generali quadam observatione in definitam quandam narrationem vel descriptionem mutanda est, ut unum & totum constituat poëma. Sic e versibus istis Horatianis:

Sæpius ventis agitatur ingens

Pinus &c.

carmen fiet allegoricum: si arborem certam e valli, ubi tuta crescebat, in montem translatamingas: ubi & ventis agitatur & fulgure demum ferietur: sublimioris fortunæ imago. Quæ ceterum laudes sunt poëseos hujus præcipuæ, imaginis per se consideratæ veritas & pulchritudo, rei intelligendæ gravitas, & cum re exhibita perfecta analogia, nec non totius carminis, quasi pellucidi, grata perspicuitas: illæ ex ipsa definitione allegoriæ supra allata facile possunt evolvi. Rara autem sunt exempla hujus generis perfecta. Omnium autem, quæ novimus, excellentissimum esse, *Kellgreni* poëma *Ljusets Fiendor* nobis quidem videtur. Vere allegorici de cetero sunt multi apologi: non tamen omnes.

E prosopopoeia autem diversa nata sunt carminum genera: e pathetica scilicet mythus; cujus gene-

generis tota poësis antiqua, imprimis vero *Ovidii metamorphoseon* libri exempla continent præstantissima; e descriptiva autem carmen illud profopopoëticum, quod cum allegorico vulgo confundi solet. Utriusque autem generis natura & virtus ex indole profopopoeiæ, supra paucis descriptæ, explicandæ sunt. Quam vero theoriam hic exponere, & præstantissimis, illustrare exemplis (inter quæ *Miltonis* carmina *Allegro* & *Penforoso* lectori examinanda commendamus), fines dissertatiunculæ hujus nos prohibent. Hoc tantum monebimus: carmen profopopoëticum descriptivum eo esse perfectius: quo propius ad genus patheticum accedit, quæ scilicet veram, etsi momentaneam, efficit persuasionem de existentia personarum a poëta fictarum. Cujus artis præclara sunt in nostra lingua exempla: fictio, quæ in fine poematis *Kellgreni ad Fredricam* occurrit, & Oda *Leopoldi Sorgens Son* dicta, nec non elegia, qua *Schillerum* idem auctor imitatus est, *Förskelsen* appellata, &c.

Postremo autem rationem observabimus nobis probabilem, cur diversa hæc poëseos genera, allegoricum scilicet & profopopoëticum, vulgo sint confusa. Videtur scilicet illa cum in eo latere, quod carmina quædam, ut illud e. c. *Voltairei*, quod initio citavimus, in quo ideas esse deinde docemur, quas personas fuisse initio credidimus, utriusque generis vim conjungant; tum in eo, quod allego-

riam

riam male definierint Rhetores: hunc v. c. tro-
 pum pro allegoria venditantes: *sine Baccho & Ve-*
nere friget Venus; qui tamen nulla est allegoria, pro-
 prio enim sensu sumtus aut intelligi nequit, aut ab-
 surdi aliquid & falsi continet.